

Puluň ýesiri

Category: Jemgyýetçilik tankydy, Kitapcy, Nukdaýnazar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Puluň ýesiri PULUŇ YESIRI

Islendik adamy umuman alanda ýeri gelende biraz okuwçy, birazam mugallym hasaplap bolar. Ilki bilen çagalaryna durmuş sapagyny bermäge çalyşýan ene-atany alyp göreliň. A mugallym bolsa, bu işi hünär edinen we bu boýunça hünär taýýarlygyny geçen adamyr. Jemgyýetleri mugallymlar bina edýär diýilýär, men bolsa häzir muňa başga bir nukdaýnazardan seretmek isleýärin. Käte bu barada oýlananymda meni, öz elimiz bilen gepe-söze düşmez mahluklary ösdürüp yetişdirýän ýaly duýgy gaplaýar. Häzir biziň sagymyzy-solumyzy maddy bähbitleri araýan, garşysyndaky adamyň peýdasyny nähili görýän bolsa şoňa görä-de dostsyraýan, özüne gerek wagty nähili ýaýaplamalydygyny oñarýan, diňe özünü bilyän täze nesil frankşteýnler doldurdy.

Käte hiç hili bähbidimiz bolmasa-da, bir çetde galan, eliňizi uzatmasaň öñe bir ädim ätmäge ýagdaýy ýok kişilere goldaw berýaris, ugur-ýol görkezýaris, maddy we ruhy taýdan goldaýarys. Soň bir gün gelýär welin, beýläñe öwrülenden ýaňky goldap ýerden galdyran adamlaryň üýşüp kyn günde özlerine el uzadan adamy ýok etmäge çalyşýarlar.

Siziň gurmakçy bolýan we aslynda olaryň münen şahasyny hiç bir hukuga eýe bolmazdan sizden almaga çytraşýarlar. Mukaddeslik diýen zady bolmadyk, ruhy dünýäsi ölen, kalbynda watanya-da, halkyna-da nam-nyşan söýgüsü ýok bu adamlar iň ýakyn adamynyda pul we wezipe üçin satmaga taýýardyr. Olar agzyna atan lukmalaryny doly ýuwutmanka siziň beren puluňza gapydan gapa ylgap, sizi ýamanlamakdan ýaña öwrenen bolgusyzlyklary üçin pul gazanmakdan zerre ýaly utanç duýanoklar. Olaryň şahsy durmuşynda-da şobır zatlar gaýtalanýar. Olar ýanýoldaşlaryna, ýakyn hossarlaryna, maşgalalaryna garşı-da rehim-şepagatsyz we sabyr-takatsyzdyr. Şular ýaly adamlar ylmy karýeralarylaryň bir ujundan gireninden ýüzüñize gönüläp: «Siziň kürsüñizde gözüm

bar» diýip bilyärler.

Arzuwlaýan ýerlerinde oturmak üçin nijeme ýollary geçmek, zähmet çekmek, tejribe edinmek, pul harçlamak olar üçin hökmany zat däl. Bular ýaly adamlar bilen hiç zady düzedip bolmaýar. Meselem siz, bular ýaly adamlar bilen Çanakkalede duşmana garşı bile söweşip bilmersiňiz. Siz olara baş manadyny sowduryp, iň ýakyny açlykdan ölüänem bolsa ýeke döwüm çorek aldyryp bilmersiňiz. Şu tetelli adamlaryň köpelen jemgyýetinde ne öndürijiliği, ne ylym-bilimi, ne döredijiliği, ne medeniýeti ösdürip bolar.

Ynha, sözümiň hut şu ýerinde-de, şuňa ünsi çekesim gelýär: Biz bu adamlary ösdürip ýetişdirende näme etmesiz işleri etdikkä? Biz olary adam edip ýetişdireliň, watana, halka peýdaly adamlar bolup ýetişsin diýip hallan atýarkak, iýen çorekleri olary mutasiýa uçratdymyka?

Meniň pikirimçe, XXI asyryň iň uly howpy, iň uly kesel diagnozy: PULUŇ YESIRI.

Hususanam biziň ýurdumyzdaky ýaly iki medeniýetiň arasynda germesatan bolup galanlar ukyp-başarnyklary bilen ýetesleri gelýän arzuw-hyýallarynyň arasyndaky aşylmasy kyn menziller ara düşensoň ruhlaryny ap-aňsatja ilkinji bolup hyrydar çykan müşderä satyp goýberýärler. Ynha, hut şol sebäpli-de biziň başymza bir topar bela-beterler inýär. Bu adamlar pula, wezipä, çine alyp barýan her ýoldan ýöräbermelidir öýdýärler. Bulara işime päsgel berýär diýip iň ýakynyna rowa görülmejek ýamanlygy etmek, mugallymynyň aýagynyň aşagyny gazmak, ýanýoldaşyndan geçmek, ene-atasyndan yüz öwürmek, doganyna sähelce zady bahana edip azgyrylmak we ondan pulumy gysganmak ýaly ýaramazlyklar hem girýär.

Bu adamlardan utanmak, uýalmak ýaly zatlary tama-da edip oturmaň. Aý garaz, näme diýseň bärden gaýdýar. Pikirimizi hasam çuňlaşdyryp tom-tom kitap ýazybam bilerdik. Gep onda däl. Gep başga zatda, gadyrdanlar. Men muny özümden hemiše soraýaryn: Biz nirede ýalňyşdyk? Ýeri, indi biz bu ýalňyşlygymyzy täzeden sagdyn jemgyýeti berkarar etmek üçin nädip düzedip bileris?

Çünki, gynansak-da galyň milleti syrtlan sürüleri basyp

alypdyr. Her öňýetenem awyň ugrunda. Olary nädip seljermeli diýýän bolsaňyz, onda meni üns berip diňläň. Olar – iň ýakynlarynyň, mugallymlarynyň, howandarlarynyň, maşgalalarynyň, hatda ýanýoldaşlarynyň hem aýagyna palta urup bilyänlerdir. Olaryň kesel derejesine ýeten husytlyklary we işýakmazlyklary hem bardyr. Üns berseňiz, töweregimizde şolardan kän zat ýok. Biziň ýurdumyzyň iň uly meselesi-de şu bolsa gerek. Her näçe döwürler çalşyp dursa-da adamçylygyň, terbiyäniň pese gaçmagynyň sebäbi şunda. Hiç hili mukaddesligi bolmadyk puluň ýesirine öwrülen täze nesil ýetişdi. Sözüň doly manysynda we hiç bir tamakinçiliksiz peýdaly zatlary öwretmäge ukyply hemmeleri hormatlamak bilen:

Professor Nazan Apaýdın DEMİR.

24.21.2018 ý, Mugla. Jemgyýetçilik tankydy